

מחברת סנהדרין - ה

מסכת סנהדרין פרק ה

(מ,א) משנה: היו בודקין אותן בשבע חקירות: באיזו שבוע? באיזו שנה? באיזו חודש? בכמה בחדש? באיזה יום? באיזה שעה? באיזה מקום? ר' יוסי אומר: באיזה יום? באיזה שעה? באיזה מקום? מכירין אתם אותו? התרתם בו? העובד עבודה זרה: את מי עבד? ובמה עבד?

כל המרבה בבדיקות, הרי זה משובח. מעשה, ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים

מה בין חקירות לבדיקות? חקירות, אחד אומר "איני יודע", עדותן בטילה - בדיקות, אחד אומר "איני יודע", ואפילו שנים אומרים "אין אנו יודעין", עדותן קיימת. אחד חקירות ואחד בדיקות, בזמן שמכחישין זה את זה עדותן בטילה. אחד אומר "בשנים בחדש", ואחד אומר "בשלושה בחדש", עדותן קיימת, שזה יודע בעיבורו של חדש, וזה אינו יודע בעיבורו של חדש. זה אומר "בשלושה", ואחד אומר "בחמשה", עדותן בטילה. אחד אומר "בשתי שעות" ואחד אומר "בשלוש שעות", עדותן קיימת. אחד אומר "בשלוש" ואחד אומר "בחמש", עדותן בטילה. **רבי יהודה** אומר: קיימת! אחד אומר "בחמש", ואחד אומר "בשבע", עדותן בטילה, שבחמש חמה במזרח, ובשבע חמה במערב

ואחר כך מכניסין את השני, ובודקין אותו. אם נמצאו דבריהם מכוונים, פותחין בזכות. אמר אחד מן העדים: "יש לי ללמד עליו זכות", או אחד מן התלמידים: "יש לי ללמד עליו חובה", משתקין אותו. אמר אחד מן התלמידים: "יש לי ללמד עליו זכות", מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהם. ולא היה יורד משם כל היום כולו. אם יש ממש בדבריו, שומעין לו. ואפילו הוא אומר: "יש לי ללמד על עצמי זכות", שומעין לו, ובלבד שיש ממש בדבריו

ואם מצאו לו זכות, פטרוהו. ואם לאו, מעבירין אותו למחר, ומזדווגין זוגות זוגות. היו ממעטין ממאכל, ולא היו שותין יין כל היום, ונושאים ונותנים כל הלילה. ולמחרת, משכימין ובאין לבית דין. המזכה אומר: "אני מזכה, ומזכה אני במקומי!" והמחייב אומר: "אני מחייב, ומחייב אני במקומי". המלמד חובה מלמד זכות, אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה

מחברת סנהדרין - ה

טעו בדבר, שני סופרי הדיינין מזכירין אותו. אם מצאו לו זכות, פטרוהו. ואם לאו, עומדים למנין. שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין, זכאי; שנים עשר מחייבין, ואחד עשר מזכין, ואפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין, ואחד אומר: "איני יודע", ואפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין, ואחד אומר: "איני יודע", יוסיפו הדיינין. וכמה מוסיפין? שנים שנים, עד שבעים ואחד. שלשים ושהה מזכין, ושלשים וחמשה מחייבין - זכאי. שלשים ושהה מחייבין, ושלשים וחמשה מזכין, דנין אלו כנגד אלו, עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין

גמרא: גמנא הני מילי? אמר **רב יהודה:** דאמר קרא: (דברים יג) "ודרשת וחקרת ושאלת היטב", ואומר: (דברים יז) "והוגד לך ושמעת ודרשת היטב", ואומר: (דברים יט) "ודרשו השופטים היטב" (**מ,ב**) {ואימא חדא חדא כדכתיבא?! דאם כן, ליכתבינהו רחמנא בחדא?! כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבא, מהדדי ילפי. וכיון דילפי מהדדי, כמאן דכתיב בחדא דמי

{והא לא דמיא להדדי! (סימן: פל"ט סיי"ף התרא"ה) עיר הנדחת, להנך תרתי לא דמיא, שכן ממונן פלט; עבודה זרה, להנך תרתי לא דמיא, שכן בסייף; עדים זוממין, להנך תרתי לא דמיא, שכן התראה

אב"היטב" "היטב" ילפינן מהדדי! וגזירה שוה מופנה, דאי לא מופנה, איכא למיפרך! גלאיי אפנויי מופני? כמדהוה ליה למיכתב "ודרשו וחקרו", ושני קרא בדיבוריה ב"היטב", שמע מינה לאפנויי {ואכתי מופנה מצד אחד הוא! - בשלמא הנך תרתי, מופנה הוא, משום דהוה ליה למכתב - אלא עיר הנדחת, מאי הוה ליה למכתב?! הא כתיבא כולהו! >התם נמי אפנויי מופנה, מדהוה ליה למכתב "דרוש תדרוש", או "חקור תחקור", ושני קרא בדיבוריה ב"היטב" - שמע מינה: לאפנויי!

~ואתו נחנקין בקל וחומר מנסקלין ומנהרגין, ואתו נשרפין בקל וחומר מנסקלים {הניחא לרבנן, דאמרי סקילה חמורה - אלא לרבי שמעון, דאמר שריפה חמורה, מאי איכא למימר?

|>אלא אמר **רב יהודה:** (דברים יג) "והנה אמת נכון", "והנה אמת נכון" - הא חד סרי - שבע לשבע חקירות - דל תלת לגזירה שוה - פשא להו חדא! לר' שמעון, לאתווי נשרפין; לרבנן, מילתא דאתיא בקל וחומר, טרח וכתב לה קרא

מחברת סנהדרין - ה

מגדף בה **רבי אבהו**: אימא: לאתויי שמנה חקירות! {ושמנה חקירות מי איכא?! <אלמה לא?! והאיכא לאתויי בכמה בשעה! ותניא נמי הכי: היו בודקין אותו בשמנה חקירות {הניחא לאביי אליבא דר' מאיר, דאמר: אין אדם טועה ולא כלום; ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו, שפיר ~אלא לאביי אליבא דר' יהודה, דאמר אדם טועה חצי שעה, ולרבא דאמר: טעו אינשי טובא - מאי איכא למימר?! |<אלא לאתויי בכמה ביובל {היינו ב"איזה שבוע"! |<אלא לאתויי באיזה יובל! %ואידך: כיון דאמר באיזה שבוע, לא בעי באיזה יובל

ר' יוסי אומר: באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום -- תניא: אמר להם **רבי יוסי** לחכמים: ולדבריכם, מי שבא ואמר: "אמש הרגו", אומר לו: "באיזו שבוע באיזו שנה באיזו חדש בכמה בחדש"?! <אמרו לו: ולדבריך, מי שבא ואמר: "עכשיו הרגו", אומר לו: "באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום?!" - אלא אף על גב דלא צריך, רמינן עליה כדרבי שמעון בן אלעזר - הכי נמי, אף על גב דלא צריך, רמינן עליה כדרבי שמעון בן אלעזר! %ור' יוסי: "אמש הרגו" שכיח ברוב עדיות - "עכשיו הרגו" לא שכיח ברוב עדיות!

מכירין אתם אותו, התרתם בו. העובד עבודה זרה, את מי עבד, ובמה עבד -- תנו רבנן: "מכירים אתם אותו?" "נכרי הרג?" "ישראל הרג?" "התרתם בו?" "קיבל עליו התראה?" "התיר עצמו למיתה?" "המית בתוך כדי דיבור?" "העובד עבודה זרה: את מי עבד?" "לפעור עבד?" "למרקוליס עבד?" "ובמה עבד?" - "בזיבוח?", "בקיטור?", "בניסוך?", "בהשתחואה?"

אמר **עולא**: מניין להתראה מן התורה? שנאמר: (ויקרא כ) "ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה" - אטו בראייה תליא מילתא?! אלא עד שיראוהו טעמו של דבר! ~אם אינו ענין לכרת, (**מא,א**) תנהו ענין למלקות **דבי חזקיה** תנא: (שמות כא) "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה" - שהתרו בו, ועדיין הוא מזיד

מחברת סנהדרין - ה

דבי רבי ישמעאל תנא: (במדבר טז) "המוצאים אותו מקושש עצים" - שהתרו בו, ועדיין הוא מקושש

דבי רבי תנא: (דברים כב) "על דבר אשר ענה" - על עסקי דיבור וצריכא! דאי כתב רחמנא "אחותו", הוה אמינא: חייבי מלקות, אין - חייבי מיתות, לא - כתב רחמנא "כי יזיד"; ואי כתב רחמנא "וכי יזיד", הוה אמינא: הני מילי סייף, דקיל, אבל סקילה, דחמורה, אימא לא! - צריכא!

גותרתי בנסקלין למה לי? כלר' שמעון - לאתויי נשרפין; לרבנן - מילתא דאתיא בקל וחומר, טרח וכתב לה קרא! גולכתוב רחמנא בנסקלין, וליתו הנך וליגמרו מיניה?! אהכא נמי, מילתא דאתיא בקל וחומר, טרח וכתב לה קרא

התיר עצמו למיתה -- גמנא לן? אמר **רבא** ואיתימא **חזקיה:** אמר קרא: (דברים יז) "יומת המת" - עד שיתיר עצמו למיתה

אמר **רב חנן:** עדי נערה המאורסה שהוזמו, אין נהרגין, מתוך שיכולים לומר: "לאוסרה על בעלה באנו!"

{והא אתרו בה! אדלא אתרו בה! גואי לא אתרו בה, היכי מיקטלא?! אבאשה חבירה, ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה, דתניא: **רבי יוסי ברבי יהודה** אומר: חבר אין צריך התראה, לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד גוכיון דאינהו לא מיקטלי, איהי היכי מיקטלא?! הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה, וכל עדות שאי אתה יכול להזימה, לא שמה עדות! אהכי נמי קאמר! מתוך שאין נהרגין, שיכולין לומר "לאוסרה על בעלה באנו", אף היא אינה נהרגת, דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה!

{אלא באשה חבירה, דקיימא לן דמיקטלא, אליבא דר' יוסי בר' יהודה, היכי משכחת לה?! אכשזינתה וחזרה וזינתה! גוהא יכולין לומר: "לאוסרה על בעלה שני באנו!" אשזינתה מבעל ראשון <<אי נמי שזינתה מקרוביה

{מאי שנא נערה מאורסה דנקט?! אפילו נשואה נמי! אין! אלא אפילו האי, דלא יתבא תותיה, יכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו

מחברת סנהדרין - ה

אמר **רב חסדא**: אחד אומר בסייף הרגו, ואחד אומר בארירן הרגו - אין זה נכון; אחד אומר כליו שחורין, ואחד אומר כליו לבנים - הרי זה נכון

{מיתבי: "נכון" - שיהא נכון! אחד אומר בסייף הרגו, ואחד אומר בארירן הרגו; אחד אומר כליו שחורין, ואחד אומר כליו לבנים - אין זה נכון!?! אתרגמה **רב חסדא** בסודר שחנקו בו, דהיינו סייף וארירן!

{תא שמע: אחד אומר סנדליו שחורין, ואחד אומר סנדליו לבנים - אין זה נכון!?! אהתם נמי, כגון שבעט בו בסנדלו והרגו!

{תא שמע: מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנה!?! אמר **רמי בר חמא**: כגון שעקץ תאנה בשבת, דעלה קא מיקטיל! {והא תניא: אמרו לו: "תחת תאנה הרגו"!?! | אלא אמר **רמי בר חמא**: כגון ששפדו בייחור של תאנה!

{תא שמע: אמר להן: "תאנה זו, עוקציה דקין? עוקציה גסין? תאנים שחורות? תאנים לבנות?!"?! | אלא אמר **רב יוסף**: מבן זכאי לותיב איניש?! - שאני בן זכאי, דבדיקות כחקירות משוי ליה!

גמאן בן זכאי? ^ אילימא רבי יוחנן בן זכאי, מי הוה בסנהדרין?! והתניא: כל שנותיו של רבי יוחנן בן זכאי, מאה ועשרים שנה - ארבעים שנה עסק בפרקמטיא, ארבעים שנה למד, ארבעים שנה לימד. ותניא: ארבעים שנה קודם חורבן הבית, גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות ~ ואמר ר' **יצחק בר אבודימי**: לומר שלא דנו דיני קנסות # <דיני קנסות סלקא דעתך?! אלא שלא דנו דיני נפשות! # ~ ותנן: "משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי" - אלא "בן זכאי" דעלמא! ~ הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך רבן יוחנן בן זכאי, קרי ליה רבי "בן זכאי"?!

{והתניא: מעשה, ובדק רבן יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים! | אלא תלמיד היושב לפני רבו הוה, ואמר מילתא, ומסתבר להו טעמיה, (**מא,ב**) וקבעוה בשמיה - כי הוה למד, "בן זכאי" הוה קרי ליה, כתלמיד היושב לפני רבו - כי הוה לימד, הוה קרי ליה "רבן יוחנן בן זכאי" - כי קרי ליה "בן זכאי", על שם דמעיקרא, וכי קרי ליה "רבן יוחנן בן זכאי", על שם דהשתא

מחברת סנהדרין - ה

מה בין חקירות לבדיקות? חקירות, אחד אומר "איני יודע", עדותן בטילה - בדיקות, אחד אומר "איני יודע", ואפילו שנים אומרים "אין אנו יודעין", עדותן קיימת -- {מאי "אפילו שנים אומרים"? פשיטא! כי אמר אחד "איני יודע", עדותן קיימת - כי אמרי בי תרי נמי, עדותן קיימת! אמר ר' ששת: ארישא קאי, והכי קאמר: בחקירות, אפילו שנים אומרים "ידענו" ואחד אומר "איני יודע", עדותן בטילה - כמאן? כר' עקיבא, דמקיש שלשה לשנים

{אמר רבא: והא "עדותן קיימת" קתני! | אלא אמר רבא: הכי קאמר: אפילו בחקירות, שנים אומרים "ידענו" ואחד אומר "איני יודע", עדותן קיימת - כמאן? דלא כר' עקיבא!

רב כהנא ורב ספרא תנו סנהדרין בי רבה. פגע בהו רמי בר חמא. אמר להו: גמאי אמריתו בה בסנהדרין דבי רבה? אמרי ליה: גומאי אמרינן בה בסנהדרין גרידתא? ומאי קשיא לך? אמר להו: מהא: דקתני: מה בין חקירות לבדיקות? חקירות, אחד אומר "איני יודע", עדותן בטילה - בדיקות, אמר אחד "איני יודע", ואפילו שנים אומרים "אין אנו יודעים", עדותן קיימת - מכדי אידי ואידי דאורייתא היא, מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות?!

אמרו ליה: הכי השתא! - בחקירות, אמר אחד "איני יודע", עדותן בטילה, דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה - בדיקות, אמר אחד מהן "איני יודע", עדותן קיימת - עדות שאתה יכול להזימה הוא! {אמר להו: אי הכי אמריתו בה, טובא אמריתו בה! אמרי ליה: מטיבותיה דמר, אמרינן בה טובא - מנזיהותיה דמר, לא אמרינן בה ולא חדא

אחד אומר: "בשנים בחדש", ואחד אומר: "בשלשה בחדש", עדותן קיימת, שזה יודע בעיבורו של חדש, וזה אינו יודע בעיבורו של חדש -- געד כמה? אמר ר' אחא בר חנינא אמר ר' אסי אמר רבי יוחנן: עד רובו של חודש. אמר רבא: אף אנן נמי תנינא: אחד אומר "בשלשה" ואחד אומר "בחמשה", עדותן בטילה - ואמאי?! נימא שזה יודע בשני עיבורין וזה אינו יודע בשני עיבורין? אלא לאו משום דברובה ידע! כלעולם אימא לך: ברובה נמי לא ידע,

מחברת סנהדרין - ה

ובשיפורא ידע! - בחד שיפורא אמר דטעי - בתרי שיפורא, לא
אמר דטעי!

ואמר ר' אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: עד כמה
מברכין על החדש? עד שתתמלא פגימתה! וכמה? אמר רבי
יעקב בר אידי אמר רב יהודה: עד שבעה <<נהרדעי אמרי: עד
ששה עשר. (מב,א) ותרוייהו כר' יוחנן סבירא להו - הא למיהוי כי
יתרא, הא למיהוי כי נפיא

{אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: וליבריך "הטוב והמטיב"?!
<אמר ליה: אטו כי חסר, מי מברכין "דיין האמת", דלבריך
"הטוב והמטיב"?! {וליברינהו לתרוייהו!?! כיון דהיינו אורחיה,
לא מברכין!

ואמר ר' אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך
על החדש בזמנו, כאילו מקבל פני שכינה - כתיב הכא: (שמות יב)
"החדש הזה", וכתוב התם: (שמות טו) "זה אלי ואנוהו"

תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא לא¹ זכו ישראל אלא להקביל פני
אביהן שבשמים כל חדש וחדש, דייס! אמר אביי: הלכך נימרינהו
מעומד

מרימר ומר זוטרא מכתפי אהדדי² ומברכי

אמר ליה רב אחא לרב אשי: במערבא מברכי: "ברוך מחדש
חדשים". אמר ליה: האי נשי דידן נמי מברכי! אלא כדרב יהודה,
דאמר רב יהודה: "ברוך אתה ה' אלהנו מלך העולם אשר במאמרו
ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם. חוק וזמן נתן להם, שלא ישנו
את תפקידם. ששים ושמחים לעשות רצון קונם. פועלי אמת
שפעולתן אמת. וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי
בטן, שהן עתידין להתחדש כמותה, ולפאר ליוצרים על שם כבוד
מלכותו. ברוך אתה ה' מחדש חדשים"

(משלי כד) "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה" - אמר ר' אחא בר
חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: במי אתה מוצא מלחמתה

1 כך לפנינו, ויש שלא גורסים "לא", כדאיתא בהרבה מקומות בש"ס המבואר בתוס'
2 רש"ל מחק תיבת "אהדדי"

מחברת סנהדרין - ה

של תורה? במי שיש בידו חבילות של משנה! קרי **רב יוסף**
אנפשיה: (משלי יד) "ורב תבואות בכח שור"

אחד אומר "בשתי שעות" ואחד אומר "בשלוש שעות", עדותן
קיימת. אחד אומר "בשלוש" ואחד אומר "ב"חמש", עדותן בטילה.
רבי יהודה אומר: קיימת! אחד אומר "ב"חמש", ואחד אומר
"בשבע", עדותן בטילה, שבחמש חמה במזרח, ובשבע חמה במערב
-- אמר **ר' שימי בר אשי**: לא שנו אלא שעות, אבל אחד אומר:
"קודם הנץ החמה" ואחד אומר: "לאחר הנץ החמה", עדותן
בטילה! {פשיטא! | אלא אחד אומר: "קודם הנץ", ואחד אומר:
"בתוך הנץ"!} הא נמי פשיטא! כמהו דתימא? הא בגילויא קאי,
וזהרורי בעלמא הוא דחזא - קמשמע לן!

ואחר כך מכניסין את השני, ובודקין אותו. אם נמצאו דבריהם
מכוונים, פותחין בזכות. אמר אחד מן העדים: "יש לי ללמד עליו
זכות", או אחד מן התלמידים: "יש לי ללמד עליו חובה", משתקין
אותו. אמר אחד מן התלמידים: "יש לי ללמד עליו זכות", מעלין
אותו ומושיבין אותו ביניהם. ולא היה יורד משם כל היום כולו
-- {אותו היום ותו לא?! והתניא: אם יש ממש בדבריו, לא היה
יורד משם לעולם, ואם אין ממש בדבריו, אין יורד כל היום כולו,
כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו?!} אמר **אביי**: תרגומה א"אם אין
ממש בדבריו"

ואם מצאו לו זכות, פטרוהו. ואם לאו, מעבירין אותו למחר,
ומזדווגין זוגות זוגות. היו ממעטין ממאכל, ולא היו שותין יין כל
היום, ונושאים ונותנים כל הלילה -- גיין, מאי טעמא לא? אמר
רבי אחא בר חנינא: אמר קרא: (משלי לא) "ולרוזנים אי שכר" -
העוסקין ברזו של עולם, אל ישתכרו

שלשים וששה מחייבין, ושלשים וחמשה מזכין, דנין אלו כנגד אלו,
עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין -- גלא ראו, מאי?
אמר **ר' אחא**: פוטרין אותו. וכן אמר **ר' יוחנן**: פוטרין אותו

מחברת סנהדרין - ה

אמר ליה **רב פפא לאביי**: גְּוּלִיפְטֵרִיָּה מְעִיקֵרָא?! <אמר ליה: הכי אמר ר' יוחנן: כדי שלא יצאו מבית דין מעורבבין

איכא דאמרי: אמר ליה **רב פפא לאביי**: גְּוּלְמָה לִי יוֹסִיפוּ?!
ליפטריה מבי דינא קמא! <אמר ליה: ר' יוסי קאי כוותך, דתניא:
ר' יוסי אומר: כשם שאין מוסיפין על בית דין של שבעים ואחד,
כך אין מוסיפין על בית דין של עשרים ושלושה

תנו רבנן: אומר בדיני ממונות "נזדקן הדין", ואין אומר בדיני
נפשות "נזדקן הדין" גְּמַאי "נזדקן הדין"? ^ אֵילִימָא "קש דינא" -
איפכא מיבעיא ליה! <אמר **רב הונא בר מנוח** משמיה **דרב אחא**
בריה דרב איקא: איפוּךְ! **ארב אשי** אמר: לעולם לא תיפוּךְ! ומאי
"נזדקן הדין"? "חכם דינא"!

{מיתבי: גדול שבדיינין אומר: "נזדקן הדין" - אי אמרת בשלמא,
"חכם דינא", היינו דאמר גדול - אלא אי אמרת "קש דינא" - לא
סגיא דלא אמר גדול?! כסופי הוא דקא מיכסיף נפשיה! אין!
אינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים!

איכא דאמרי: {אי אמרת בשלמא, "קש דינא" - היינו דאינו דומה
מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים - אלא אי אמרת "חכם דינא",
גדול אשבוחי משבח נפשיה! והכתיב: (משלי כז) "יהללך זר ולא
פיך"! <שאני מילתא דבי דינא, דאגדול רמיא! כדתנן: גמרו את
הדבר, היו מכניסין אותן. גדול שבדיינין אומר: "איש פלוני אתה
זכאי! איש פלוני אתה חייב!"